

*Küba: Devam Eden Devrim ve Güncel Çelişkiler **

James Petras ve Robin Eastman-Abaya

Öz

ABD ve Küba yakınlaşmasının arka planını anlamak açısından Küba'nın 2006 itibariyle Raul Castro'nun başkanlığında yaşadığı yeni tartışma ve dönüşüm süreci önemli bir yerde duruyor. 2007'de Petras ve Abaya'nın Küba devriminin güncel sorunları üzerine kaleme aldıkları aşağıdaki değerlendirme yazısı, Küba'da Raul Castro'nun başlattığı tartışma sürecine dışardan bir katkı olarak kaleme alınmış ancak Fidel Castro'nun "Süper Devrimciler" başlıklı geniş ilgi uyandıran yazısında, isim verilmeden, oldukça sert bir şekilde eleştirilmişti. Şimdi bu tartışmayı yeniden hatırlama zamanı.

Anahtar Kelimeler: ABD, Küba, Sosyalist Ekonomi, Raul Castro, Fidel Castro

Cuba: The Ongoing Revolution and Recent Contradictions

In order to understand the background of the convergence between USA and Cuba, the new discussion that goes on in Cuba under the leadership of Raul Castro in the year 2006 has a crucial importance. The evaluation below was written by Petras and Abaya in 2007 about the recent problems that are taking place in Cuba. It was heavily criticized without naming by Fidel Castro's essay titled: "The Super Revolutioners". Now it is time to remember this argument once more.

Keywords: USA, Cuba, Socialist Economy, Raul Castro, Fidel Castro.

GİRİŞ

Sosyalist ekonomisiyle Küba devrimi muazzam siyasal engeller ve zorluklara rağmen olağanüstü bir güç kazandı. ABD tarafından düzenlenen bir işgal girişimini, donanma ambargosunu, yüzlerce terörist saldırıyı ve yarım yüzyıllık boykotu başarıyla atlattı. (1) Küba SSCB'nin, Doğu Avrupa'daki kolektivist rejimlerin çöküşü ve Çin ve Hindi-Çini'nin kapitalizme geçiş ve yeni bir kalkınma modeli inşa etmesinin karşısında ayakta durabildi.

Çoğu bilim insanı ve siyasi liderin -muhalifleri de dahil- belirttiği gibi, Küba çok ileri ve işlevli bir sosyal refah programı geliştirdi: Ücretsiz, evrensel, kaliteli sağlık hizmetleri ve ana okulundan üniversiteye kadar parasız eğitim. (2)

Küba, ABD'nin boykot ve baskılarına rağmen iç politikanın yanı sıra dış politikada da tüm dünyayla başarılı ekonomik ve diplomatik ilişkiler geliştirdi. (3)

Ulusal ve kişisel güvenlik konusunda Küba bir dünya lideri. Suç oranları düşük ve şiddet olaylarına nadiren rastlanıyor. Terörist tehditler ve eylemler (çoğu ABD'den ve onun sürgün edilmiş Kübalı taraftarlarından kaynaklanan) azaldı ve bunlar Küba halkı için ABD veya Avrupa'ya göre çok daha düşük bir tehlike arz ediyor.

Küba devriminin kesin başarısı olan, çoğu hükümeti alaşağı edebilecek dış tehditlere karşı direnme kabiliyeti, eğer devrim 21. yüzyılda ileri taşınacaksa, şu anda acil ilgi gerektiren bir dizi önemli sıkıntı yaratmıştır. Bu sıkıntılar iç siyasi gelişmelerin yanı sıra son dönemdeki dış baskıların sonucudur. Bazı sorunlar acil önlemlerin kaçınılmaz sonuçlarıydı ama artık hemen ve radikal çözümler gerekiyor.

Devrimci Erdemler

Geçmişteki çoğu reformist veya devrimci rejim yenildiği, devrildiği ya da çöktüğü halde Küba devriminin pozitif sosyal kazanımlarının çoğunu koruyarak ayakta kalmış olması onun büyük erdemidir. ABD ve müttefikleri Guatemala'da Arbenz'in (1954), İran'da Mu-

saddık'ın (1953), Şili'de Allende'nin (1973), Kongo'da Lumumba'nunki de dahil pek çok reformist rejimi yıktılar (1954). Beyaz Saray 1989'da Nikaragua'daki Sandinist Hükümeti, 1992'de ve 2004'te Aristide rejimini ve diğer pek çoğunu devirdi. Küba ise tam tersine 1961'de ABD'nin desteklediği bir işgalden galip çıktı, 1962'de ABD'nin donanma ablukasına direndi, CIA'nın yarım yüzyıldan fazla bir süredir düzenlediği yüzlerce suikast girişimini ve terörist saldırıyı boşa çıkardı, dünya çapında ekonomik boykotu yendi. (4)

Küba yürüttüğü akılcı diplomasi sayesinde eski SSCB ülkeleri ve Doğu Avrupa ile olumlu ve elverişli ticari anlaşmalar ve yardım anlaşmaları yaptı. 20. yüzyılın sonuna gelindiğinde, ABD boykotuna rağmen Küba dünyanın neredeyse tüm diğer ülkeleriyle diplomatik ve ekonomik ilişkiler geliştirmişti. Hatta 2001'de Küba ABD ihracatçıları ve çiftçilerinden gıda ve ilaç ithalatı (olumlu olmayan, tek yanlı koşullarla) yaparak ABD'nin uyguladığı ticaret ambargosunu bile deldi.

SSCB'nin ani çöküşü ve Rusya ile Doğu Avrupa'nın Batı kapitalizmine bağlı ülkelere dönüşmesi Küba ekonomisine yıkıcı bir darbe vurdu. Ticari ortakların kaybedilmesi üretimde hızlı bir düşüşe yol açtı. Çin'in ve Hindi-Çini'nin kapitalizme geçişi çok az alternatif sunuyordu. Küba Hükümeti zorunlu tasarruf ve yapısal uyumun gerçekleştirileceği 'Özel Dönem'i başlatacak acil bir ekonomik strateji benimsedi; buna göre, kapitalist ülkelerde uygulananların tersine, ekonomik iyileşmenin sancısı tüm Küba toplumuna yayılacaktı. Küba 1990-2000'den itibaren, benzeri görülmemiş ölçüde başarılı olan sosyal güvenlik ağını koruyarak, ekonomisini dünya ekonomisinin gereklerini karşılayacak şekilde yeniden inşa etti.

Küba'nın iyileşmesi birkaç yeni eksene dayandırıldı: turizm sektörünün geniş ölçekli bir biçimde hızlı ve kapsamlı bir biçimde geliştirilmesi; Avrupa ve Latin Amerika kökenli çokuluslu şirketlerle bağlantılı uzun vadeli yatırımlar; ihraç edilen ilaçlara yönelik araştırma ve geliştirmeleri teşvik etmek için biyoteknoloji alanına yoğun yatırımlar yapılması; Venezüella ile petrol ürünleri karşılığında

Küba tıbbi ekipleri ve tıbbi tesislerinin değişimini içeren uzun vadeli, geniş ölçekli, olumlu şartlarda ticaret ve yatırım anlaşmalarının yapılması; nikel, rom, tütün ve narenciyenin geliştirilmesi ve ihracını hedefleyen ortaklıkların kurulması; ve ABD ile Kanada tarım işletmecisi şirketlerle gıda ithalat anlaşmalarının yapılması. (5) Kübalılar şeker tesislerinin çoğunu kapattılar ve şeker üretimini keskin bir biçimde azaltarak, şeker kamışı tarlalarını sınırlı bir ölçekte alternatif tahıl üreten tarlalara dönüştürdüler.

Yeni bilgisayar yüksek okullarına yapılan büyük yatırımlara (200 milyon dolar) (6), tıbbi turizm ve dış insani yardım projelerine devam edildi. Bu ekonomik strateji olumlu dış koşullarla birleşince (dünyadaki yüksek emtia fiyatları, Venezüella Başkanı Hugo Chavez'in radikalleşmesi, Latin Amerika'daki rejimlerin aşırı sağcı neo-liberal olmaktan çıkıp ılımlı merkez-sağ rejimlere dönüşmesi) ve Küba halkının büyük bir çoğunlukla gönüllü fedakarlıkta bulunması, 1994'ten itibaren yavaş ama istikrarlı bir ekonomik düzelme sağladı, ardından 2003'ten itibaren hızlı büyüme başladı.(7)

Küba Hükümeti derin bunalımdan ekonomik düzelmeye kadar geçen süre içinde sosyal dayanışma ağının ve refah hükümlerinin temel yapısını korudu. Tüm önemli sağlık ve eğitim programları halka açık ve ücretsiz olarak verilmeye devam edildi. Ekonomik yeniden yapılanma sırasında görevleri değiştirilen işçiler ücretlerini almaya devam ederek, devletin finanse ettiği işlerde çalışmaya ve yeni eğitim programlarına katılmaya davet edildiler. Kiralar ve kamu hizmetlerine ödenen ücretler yine düşüktü. Emekli maaşlarının ödemesine devam edildi. Büyük finansman kısıtlamalarına rağmen kültürel, sportif ve dinence faaliyetleri gelişti. Kıtlığa ve sosyal yoksunluğa rağmen suç oranları Latin Amerika ve ABD'deki düzeylerin çok altında kaldı. Ulusal güvenlik kurumları Küba halkını ABD destekli terörist saldırılardan ve Beyaz Saray'ın finanse ettiği 'muhalif' örgütlerin yaratmaya çalıştığı iç istikrarsızlıklardan başarıyla korudu.(8) Küba, ekonomik açıdan çok zayıf olmasına rağmen, ABD ve Avrupa Birliği'nin iç

güvenlik ve ekonomik politikalarını dikte ettirme girişimlerini reddetti.(9) Küba Washington'un Küba'yı Doğu Avrupa, Kafkasya ve Rusya örneklerinde olduğu gibi serbest piyasa bir uyduya çevirme girişimlerini reddetti ve kendi bağımsız siyasi ekonomik modelini izledi.

SSCB, Doğu Avrupa ve Asya'daki eski Komünist ülkelerin tersine, Küba'nın yeni ekonomisine geçişi, küçük bir grup milyarder ile mülti milyonerlerin kamu varlıklarının ve kaynaklarının denetimini ele geçirdiği ve halkın geri kalan kısmını yoksul ve işsiz bıraktığı, özelleştirilen sağlık ve eğitim hizmetlerinin erişilemez hale getirildiği ve emekli maaşlarının düşürüldüğü korkunç eşitsizliklere yol açmadı.(10) Benzer biçimde, Küba (hepsinin değilse bile) yabancı sermayeli çoğu ortak girişimin çoğunluk hisselerini ve denetimini elinde tuttu.(11) İmalat, finans, medya ve ticaret sektörlerinin neredeyse tüm önemli kısımlarını ABD ve Avrupalıların ele geçirdiği Doğu Avrupa'da ise bunun tam tersi olmuştu!

Daha da dikkat çekici olan, Küba'nın Doğu Avrupa ve eski SSCB'nin tersine ülke dışına büyük kâr ve rant transferi yapılan ve geniş ölçekli fuhuş, uyuşturucu ve silah satışı ağlarından gelen illegal kazançların elde edildiği bir ülke olmamasıdır. Küba karma ekonomiye geçmediği gibi, Bulgaristan, Polonya, Romanya, Arnavutluk ve geri kalan tüm yeni kapitalist demokrasilerde seçim sonuçlarının belirlenmesinde büyük rol oynayan suç örgütüne dönüşmüş sendikaları da olmamıştır.(12) Küba'nın dünya tarihinde görülmemiş engelleri yenerek ayakta kalmak konusunda gösterdiği büyük başarı, çarpıcı ekonomik gelişmesi ve müthiş ulusal güvenlik güçleri büyük ölçüde halkın kararlılığı, devrimci liderlere bağlılığı ve eşitlik, dayanışma, ulusal onur ve bağımsızlık gibi ortak değerlerin benimsenmesinden kaynaklandı. Ancak Küba hükümetinin ABD boykotunun ve SSCB'nin çöküşünün neden olduğu engelleri ortadan kaldırmak konusundaki başarısı yeni bir dizi zorluk ve çelişkiye yol açtı.

'Yeni Özel Dönem Sonrası'ndaki Çeşnişki ve Zorluklar

Küba'nın ekonomik bunalımı, sermaye yetersizliğini ve siyasi yalnızlığını yenmek için kullanabileceği en hızlı, en kolay ve en rasyonel gelir kapısı doğal özelliklerini kullanarak ekonomik iyileşmenin eksenini olarak turizmin teşvik edilmesiydi. Dahası, bu, müstakbel yabancı yatırım ortaklarının en çok ilgisini çeken sektördü. Turizm temel malların, özellikle petrol, mamul mallar, tıbbi malzeme ve gıda ithalatı için gereken döviz gelirini sağladı.

Ancak, turizm zaman içinde ekonomide önemli bozulmalara yol açtı: vasıfsız veya ortalama vasıfta işçi gerektiren turizm bağlantılı istihdamın getirdiği kazançlar yüksek eğitim görmüş bilim insanlarının, doktorların, vasıflı işçilerin ve diğerleriyle birlikte tarım işçilerinin kazançlarının çok üzerine çıktı. Ayrıca, turizm sektöründeki 'karma kuruluşlar' yeni bir zengin bürokratik burjuvazinin ortaya çıkmasına ve eşitsizliklerin artmasına neden oldu. (13) Aynı şekilde, büyük turist akını, gayri meşru kazançları işçilerin, memurların ve meslek sahiplerinin kazançlarını aşan bir lümpen-proletaryanın, fahişelerin, uyuşturucu satıcılarının ve diğer verimsiz 'uçkağıtçı' tiplerinin çoğalmasına yol açtı. Bu grup, bozulmayı teşvik eden ve devrimci değerlere meydan okuyan otel, restoran ve gece kulübü yöneticileriyle ağlar geliştirdi. Sürekli kıtlık, düşük reel satın alma gücü ve talep edilen tüketici mallarının yokluğu, hükümetin, turistleri dışarı atmadan turistik faaliyete 'ahlak kazandırma' kampanyalarını zayıf düşürdü.

Turistik altyapıda büyük-ölçekli, uzun-vadeli yatırımlar (oteller, restoranlar, ithal eşya ve gıda) para kaynaklarının yönünü tarımdan uzaklaştırdı: Özellikle gıda maddelerindeki tarımsal üretim, özellikle de yerel nüfus açısından bulunurluğu; kara borsanın, gri ve 'serbest' pazarların yaygınlaşmasını özendirerek önemli ölçüde düşüdü. Küba gıda-bağımlı bir ülke haline geldi.(14) Turizm sağlam-para çekerken, yüzlerce milyon dolar ABD'den, Kanada'dan, Arjantin'den, Dominik Cumhuriyeti'nden ve başka yerlerden gıda ithalatına harlandı. ABD'ye gıda bağımlılığı, ihracat ambargosunun herhangi bir biçimde sertleşti-

rilmesi karşısında Küba'nın savunmasızlığını artırdı. Küba ulusal güvenliğinin, Küba'nın artan bir orandaki ABD menşeli ithal gıdaya ABD Maliye Bakanlığı'nın istediği şekilde yaptığı sağlam-para ön ödemeleri yüzünden zayıflatıldığı savunulabilir.

Küba içindeki ve dışındaki bazı politika yorumcuları, Küba ticaretine katılan ABD'li çiftçilerin, tarımsal-ticaret şirketlerinin ve (otuzdan fazla eyaletten) politikacıların, Beyaz Saray'ın blokajının bir son bulması için baskı uygulayabilecek kuvvetli bir lobi olduğunu ileri sürdüler. Veriler bu tartışmayı desteklemiyor. Başkan Clinton ve Bush yönetimleri altındaki geçen on yıl, Küba üzerindeki ABD baskısını sonlandırmak için hiçbir gerçek ilerleme göstermedi. Aksine, Küba'nın ABD'den ithalatı arttıkça, Beyaz Saray'ın istikrarsızlaştırma ve propaganda kampanyalarına yönelik finansmanının yanı sıra Kongre'nin seyahat ve işçi dövizindeki kısıtlayıcı yasal düzenlemeleri ve [Küba'ya yatırım yapan] üçüncü ülke girişimlerini kara listeye alma uygulamaları da artış gösterdi.

Turizm, Özel Dönem'de zorunlu acil bir strateji olarak işe yaramışken, maalesef ekonominin sabit ve stratejik büyüyen bir sektörüne dönüştü. Küba, ABD'ye ve ondan sonra SSCB ve Doğu Avrupa'ya şeker ihracatından, Kanadalılara ve Avrupalılara yönelik turizme dönerek, geleneksel 'mono-kültür' bağımlılık çemberini izliyor. Yeni bağımlılığın sorunu (eskisi gibi), insan kaynaklarının yanlış dağılımı (komilere dönüşen mimarlar) ve dünya kapitalist pazarına özgü kaçınılmaz ekonomik çevrimlerle baş edebilecek esneklikte çeşitlendirilmiş bir ekonominin yokluğunu içeren uzun vadeli yapısal sorunları derinleştirirken 'kısa vadeli' çözümler sunmasıdır.

Küba'nın büyüyen gıda bağımlılığı; pirinç, fasulye, kumes hayvanları, domuz, kırmızı et ve Küba mutfağının (kimi zaman şeker de dahil olmak üzere) diğer gerekli maddelerinin artan ithalatında görüldüğü gibi, özellikle şiddetli hale gelmektedir. Raul Castro, 26 Temmuz 2007'deki konuşmasında, son üç yılda süt tozunun maliyetindeki üç kat artıştan; 2006-2007 arasında pirinç ununun fiyatındaki

%10 artıştan ve tavuğun fiyatının iki katına çıkmasından bahsederek, ithal gıdaların fiyatlarındaki muazzam artışa işaret etti.

Küba'nın tarımsal üretimi, büyük ölçüde turizm ve ihraç pazarına yöneliktir: tütün, narenciye, tropikal meyve, şeker (ancak yetecek kadar); kaliteli meyve, et, sebze ve kümes hayvanlarının çoğu özel 'çiftçi' pazarlarında ya da dolarla ya da 'konvertibl' para ile alış-veriş yapılan özel mağazalardadır. Bir sonuç olarak, devlet-destekli mahalle dükkanlarında bir ürün kıtlığı vardır. 'Kentsel bahçeler'in gelişmesi, taze kaliteli 'organik' sebze sağlayarak, böylesi kimi mahalleler için bir çözüm olmuştur, ancak nüfusun çoğu ihtiyacını kapsayamamaktadır.

Gıda üretiminin, özellikle de pirinç üretiminin (Küba, pirincinin %75'inden fazlasını ithal etmektedir) düşüşü çarpıcıdır. Önde gelen Kübalı bir ekonomist bana, bunun pirinç (en azından tarımsal olmayan sektörlere kıyasla önerilen ücret için emek yoğun bir ürün) yetiştirmeye istekli tarım işçilerinin yokluğunun bir sonucu olduğunu anlattı. Düşük doğum oranı ve çok yüksek derecede eğitilmiş nüfusuyla Küba'nın tarımsal işçi açığı vardır. Bununla beraber, Küba, düşmekte olan tarımsal işgücünü desteklemek ve gıda güvenliğinin dayandığı temel ulusal gıda ürünlerinin üretimini artırmak için, Haiti gibi vasıflı tarım işçisi fazlasına sahip olan ülkelerden [Küba'ya] göçü teşvik etme fikrini, belirsiz nedenlerden dolayı, reddetmektedir. Küba'nın yabancı sermayeye, özellikle de narenciye sektöründeki İsraili yatırımcılara tarımsal bağımlılığı; tarım uzmanlarının, tarımsal genişletme teknisyenlerinin ve pazarlama becerilerini öğrenme olanaklarının bolluğu dikkate alındığında, anlaşılmalıdır da.(15) Küba pazara geç kalmış biçimde ve kısmen yabancı sermaye yoluyla, karları dışarı aktararak dahil olurken, dünya narenciye pazarı, en azından 1960'lardan beri Brezilya sermayesi için özellikle karlıdır.

Küba büyük-ölçekli sermaye yatırımlarını turizme, biyo-teknolojiye ve diğer üretken sektörlerle etkin biçimde yönlendirirken, bir milyondan fazla aile için 10 yıllık bir bekleme listesi yaratarak konut sektörünü ihmal etti. Konut açığı, yakın akrabaları ile birlikte

yaşamak zorunda olan Küba halkı, hatta orta-düzyer parti ve hükümet görevlileri içindeki hoşnutsuzluğun temel kaynaklarından biridir.

Yanı sıra, mevcut konutlar, özellikle de şu anda oldukça harap halde bulunan ve düşük maliyetli boya ve sıvayla dahi yeniden canlandırılabilir işçi sınıfı mahallelerinden 'Eski' Havana merkezinde görülenler büyük bir köhnelik içindedir.

Hükümet her yıl 100,000 ev ve apartman inşa etmek için bir program ilan etmişse de, program kötü yönetim (bürokratik gecikme), inşaat malzemelerinin yöneticiler tarafından çalınması, düşük emek üretkenliği ve inşaat malzemelerinin yetersiz bir tedariği yüzünden zarar görmektedir.(16) Genel olarak, otel yapan turizm sektörüne son 20 yıldır verilen öncelik barınmaya verilmemiştir. Özel Dönem boyunca yapılan 'ekonomik toparlanma' vurgulaması, konut sektöründeki temel tüketici ihtiyaçlarına yeterince önem verilmesine yol açmıştır.

Tüketim stratejileri üzerine kısa-vadeli 'üretim', orta ve uzun-vadeli sorunlara yol açmaktadır. Kübalı nüfus istatistikçileri, Küba nüfusunun yaşlanan bir nüfus olmasının yanı sıra yaşadığı mutlak düşüşün, üretken iş için elverişli insanların sayısını azaltmakta olduğunu kaydetmiştir. (17) Kübalı nüfus analistlerine göre, demografik krize yol açan anahtar sosyoekonomik etkenler konut açığı ve yaşam maliyetinin yüksekliğidir (Oficina Nacional de Estadísticas (ONE) 2007. Küba'nın toplumsal istikrarının ve politik meşruiyetinin yanı sıra ekonomik gelişimi de ev inşası, bakımı ve rehabilitasyonuna en yüksek öncelik verilmesini gerektirmektedir.18)

İşyerindeki mutlak ilgisizliğin yanı sıra Küba'nın düşük ekonomik üretkenliği ve 'bürokratik verimsizlikleri' kısmen, oldukça yetersiz kamu taşımacılık sisteminin (en azından iç pazar bağlamında, ürünlerin yanı sıra insanların taşımaya yönelik taşımacılık) bir sonucudur. Otobüs duraklarındaki uzun bekleyişler, dakiklik noksanlığı, aşırı kalabalık otobüsler ve kamu taşımacılığına 'ayrılmış' sınır bozucu 'camelolar' (kamyonlardan bozma bu araçların görünüşleri deveye benzediği için camelo diye

anılıyor; ç.n.) ve yüksek derecede kirletici yakıtlar kronik huzursuzluğa yol açtı. Yetersiz kamu taşımacılığından dolayı yaşanan işe geç kalmalar, düşük üretkenliğe katkıda bulundu ve zaman zaman devamsızlık için 'meşru' bir mazerettir. Dakik kamu taşımacılığının yokluğu işte ve okulda moral bozmaktadır: eğer kamu otoriteleri taşımacılık kadar temel bir şeyde idari disiplin sağlayamıyorsa, işçilere daha fazla iş disiplininin nasıl söz edebilirler? Yönetmelik disiplininin eksikliği bütün işçiler açısından kötü bir örnektir.

Küba'nın son olarak Çin'den bin adet otobüs satın alması bazı iyileşmeler sağladı ancak işçilerin yaygın olarak otostopa bel bağlaması, devam eden yetersizliği açığa vurmaktadır. Aynı şekilde, malların üreticilerden tüketicilere taşınması sırasında ortaya çıkan 'kayıplar' gıda maddelerinde, inşaat malzemelerinde ve petrolde kronik kesintilere yol açmaktadır.(19) Kabahat büyük ölçüde yolsuzluk, yaygın hırsızlık, eşgüdüm eksikliği, yetersiz idari denetimde olduğu gibi, dürüst işçilerin ve tüketicilerin politik kontrol mekanizmalarının eksikliği de bunda pay sahibidir. Devletin yüksek öncelikler tanıdığı turizm, nikel, ilaç gibi sektörlerde taşımacılık sistemi fonksiyonları oldukça verimli biçimde işlemektedir. Taşımacılık sorunu basitçe politik irade eksikliğinden ileri gelmemektedir. Fidel Castro'nun, benzinin %50'den fazlasının çalınmakta, çekilmekte ve karaborsada satılmakta olduğu şeklindeki Kasım 2005 tarihli beyanı, hükümet otoritesinde bozulma ve yönetmelik kusur göstergesidir.(20) Enerjiden, taşımacılıktan ve ticaretten sorumlu bakanlar açıktan uyarılmadı bile.

Küba'nın en az 100,000 yeni taşıma aracına ihtiyacı var, ama bu yalnızca bir başlangıç. Yeni ulaştırmanın, bir kez elde edildikten sonra belirtilen amacına hizmet etmesini sağlamak için, örgütlü tüketici ve işçi denetim komitelerine olduğu gibi eğitilmiş bakım personeline ve kıdemli personele ihtiyaç var. İşçileri motive etmek, sosyo-politik eğitim, ahlaki vaaz ve örnek tarihsel liderlere övgü gereklidir ancak makul ücret ve aylık seviyelerinin yokluğunda açıkçası yetersizdir.

Raul Castro, 26 Temmuz 2007'de Camagüey'deki konuşmasında, şunlara dikkat çekti: "Yüz yüze olduğumuz son derece nesnel zorluklardan dolayı, bugünkü ücretlerin bütün ihtiyaçları karşılamak açısından net olarak yetersiz olduğunun ve bu yüzden, herkesin kapasitesine göre katkı sunması ve çalışmasının karşılığını alması şeklindeki sosyalist ilkeyi sağlamada oynadığı rolü yitirdiğinin elbette farkındayız. Bu, kök salmakta olan sosyal disiplinsizlik ve müsamaha biçimleri türetmiştir, ki bunların ardında yatan nesnel nedenler ortadan kaldırıldığında dahi yok edilmelerinin zorluğu müspettir."(21)

Düşük ücretler, düşük motivasyon, iş disiplininin eksikliği, düşük üretkenlik; erdemli bir döngüye dönüştürülecek bir kısır döngü içinde hizmetleri, imalatı ve tarımı etkileyen bir çevrimdir. Hemen hemen yirmi yılın ardından, son üç yıldır ücretler dondurulmuş değil ve kimi görece önemli artışlar sağlandı. Ancak, daha fazla üretkenlik teşvik etmek için gerekli olan maaş artışları; hane elektrik kullanımını, (önemli bir oranı 'serbest' pazarda satın alınan) gıda, giyim ve diğer gereksinim fiyatlarındaki büyük artışlara göre düşüktü.

Daha efektif tüketici satın alma gücü gerekli ise, rekabetçi fiyatlarda tüketim mallarının da daha bulunur olması gerekir. Kıtık koşullarındaki maaş artışları, daha az ürünün daha fazla parayla alınmasına ve nominal 'artışları' aşındıran enformel fiyat artışlarına yol açmaktadır. Ekonominin, daha fazla üretimi ve tüketim malları ithalatını sermaye mallarında yatırım ve ihraç pazarlarına yönelik üretimle dengelemesi gerekmektedir. Turistik tesislerdeki yatırımların sermaye yatırımları ve ihraç pazarlarına yönelik üretimle dengelenmeye ihtiyacı var. Turistlere yönelik lüks tesislerle işçilerin evlerinin perişan durumu arasındaki uçurum, "Özel Dönem" süresince muazzam derecede büyüdü. On beş yıllık toparlanma süresince dış turizmin genişlemesinin sürmesi, sosyalist değerleri kamu kaynaklarının çalınması kadar yıpratmaktadır. Ortak yatırımlara, dış ticarete ve Dolar/Avro ekonomisine katılan üst düzey yöneticilere verilen kayıt dışı 'ikramiyeler' yüzünden eşitsizlikler büyümüştür. Başlı başına yeni bir gelir politikası, ekonomi-

nin yeniden yapılandırılmasını tartışmaya yönelik çoklu alanlar açmanın yanında işyerinin yönetiminde ve organizasyonunda işçilerin daha fazla doğrudan katılımıyla birleşmişse, üretkenliğe daha büyük katkılar sunabilir.

Yeni gelir politikası ekonominin stratejik sektörlerini ilerletmeye yönelik olmalıdır. Tarımda, imalatta ve uygulamalı bilgi sistemlerinde büyümeyi harekete geçirmek, hükümet politikasının ve özellikle de eğitim ve mesleki eğitim programlarının yönünün değiştirilmesini gerektirir.(22) Pek çok Asya ve Latin Amerika ülkesi 1960'larda Küba'nın gerisinde kalmışken, [şu an itibarıyla] ekonomilerini çeşitlendirmede, ihracata yönelik rekabetçi imalat sektörlerini geliştirmede ve dar bir grup ihracat malına dayalı ihracat bağımlılıklarını düşürmede Küba'yı oldukça geride bıraktılar. Asya ülkeleri, ürünlerini değerlendirerek kazançlarını artırdılar; ki bu da daha yüksek ücretlere ve ileri eğitimle mesleki olanaklar arasında daha iyi bir uyuma yol açtı. Küba'nın ekonomisi, oldukça gelişmiş bir eğitim sistemi ile, yükseköğrenimin genelleştirilmesine uygun işler sağlamayan gerçek bir mono-kültür ekonomisi arasındaki büyük bir dengesizlikle damgalıdır. Küba eğitimini, sağlık hizmetlerindeki eğitimli bilim insanlarını yetiştirdiği gibi, kitlesel halk tüketimine yönelik ürünlerin kitlesel üretimini yapan endüstriyel ve tarımsal faaliyeti yürütecek ve yönetecek mezunlar yetiştirmeye ayarlamak zorundadır.

Küba nikel ve narenciye üretip ihracat etmektedir; ancak katma değerli ek faaliyetler olan işleme ve mamul mal üretimi başka yerlerde gerçekleşmektedir. Küba on yıllar boyu 5-6 milyon ton ham şeker üretti; SSCB'nin yıkılışının ardından, dünya fiyatlarında satmak zorunda kaldı. Küba genel büyümeyi düşürerek kıt dövizlerini petrol ithalatı için savururken; Brezilya ise aksine, işlenmiş şeker kamışının çoklu kullanımını, özellikle de bir enerji kaynağı olarak kullanımını geliştiriyordu. Daha sonra, Küba pek çok şeker fabrikasını kapattı. Bazı eski şeker kamışı tarlaları diğer ürünler için kullanıma sokuldu ancak pek çok şeker kamışı tarlası nadasta bırakıldı; tam da etanolün fiyatı fırlarken ve Küba'nın gıda ithalatı yükselirken. Gıda üretiminden etanole

geçişin olumsuz etkilerine işaret eden pek çok eleştiri doğru olmakla birlikte, Küba açısından sorun bu değil: nadastaki tarlalar ne gıda ne de etanol üretiyor.

Ekonomik büyüme ve toplumsal eşitlik, kamusal mülkiyetin yüksek seviyede soyguna maruz kalmasından büyük ölçüde etkilenmektedir. Fidel Castro tek bir göstergeye işaret etti: petrol dağıtım gelirindeki %50'lik kayıp, kara borsaya gitti. Devlet servetinin zimmete geçirilmesi ve kamusal hırsızlık, geliri kara borsa işletmecilerinin ellerinde toplamakta, eşitsizliği artırmakta ve dürüst işçiler arasındaki iş ahlakını aşındırmaktadır. Aynı derecede önemli bir başka husus da, hırsızlığın kaynakların adaletsiz dağılımına, mal ve hizmet teslimatında gecikmelere ve mal kıtlığına yol açmasıdır. Üst düzey yöneticileri cezalandırmak gereklidir ancak yetersizdir. Özellikle gerekli olan şey, bağımsız hesap verme mercilerine, tüketicilerin ve işçilerin "defterleri açma" yetkisi bulunan gözetin komisyonlarına dayalı yeni bir kamusal sorumluluk (hesap verme) sistemidir. İşçi kontrolü ve mesleki kontrol yolsuzluğu bütünüyle ortadan kaldırmayacaktır ancak bağımsız periyodik gözden geçirmeler sayesinde otoritelere meydan okuyacaktır. Fiili Başkan Raul Castro, şimdi Bakanların titiz ajandalara tabi olmalarını, çalışma alanlarıyla ilgili güncel yazılı raporlar sunmalarını istedi. Liderlik içinde daha fazla sorumluluk gereklidir ama yeterli değildir. Yetkili taban komisyonlarının ve paralel bir bağımsız genel hesap verme bürosunun kontrol ve gözetimi olmalıdır.

Ortak girişimler ve bir derece kadar sınıfsal eşitsizlikler, sistemin bütününe etkileyen kriz ve ticari ve mali ağların çöküş yılları (Özel Dönem) boyunca sermaye çekmek için belki gerekliydi. Ne var ki vaktiyle özel döneme yönelik taktiksel bir geri adım ya da uyum olarak görünen şey, yaygın etkileriyle birlikte yerleşik hale geldi. Toplumsal eşitsizlikler, Fidel Castro'nun "liberal ideolojiyi benimseyen yeni bir zengin sınıf" dediği şeyi yarattı. Bunlar, Küba'yı eninde sonunda emperyal sermayenin hakimiyetindeki bir dünya pazarına entegre etmeye çalışarak, kamu-özel işbirliğine daha fazla alan açılması için uğraşıyorlar.

Kamu sektörü Küba'da hala baskın ve politik olarak güçlü (23), fakat kamusal gereksinimlerdeki kıtlıklara çözüm bulmakta ve bireysel tüketimi karşılamada başarısız oldukça, liberal eleştirmenler ve kendinden menkul "piyasa sosyalistleri" karşısında giderek daha savunmasız hale geliyor. Liberal eleştirmenler ve "piyasa sosyalistleri", kıtlığın çözümünün, hem yerli hem yabancı kapitalist yatırımcılara ve ticari çıkarılara daha fazla alan açılması olduğunu savunuyorlar.

Toplumsal eşitsizlikler yalnızca piyasa güçlerinin, yolsuzluğun ve turizmin sonucu değildir. Bu aynı zamanda, politik iktidarın ekonominin sevk ve idaresi ve kamu harcaması düzeni üzerindeki yoğunlaşmasının bir ürünüdür. Yeni zengin bir burjuvazinin büyümesinin önünü kesmek, toplumsal işçilerin benzin istasyonlarını devralışları gibi periyodik halk seferberlikleri ve (önemli) ahlaki uyarıların bir tekrarından daha fazlasını gerektirir. Yeni Sınıf'a karşı mücadele, sorumlu yöneticileri gerektiğinde tam bir açık hesap verme için televizyon oturumlarına (açık oturum) çağırma yetkisi ve bütçenin çeşitli bakanlıklara dağılımını denetleyecek yeni bir seçilmiş temsilciler sistemi gerektirmektedir.

Toplumun geneli içindeki en yaygın ve tekrarlanan hoşnutsuzluk noktalarından biri, yabancı insani yardımla iç pazarda malların kıtlığı arasındaki büyük oransızlıktır. Kimse dış dünyadaki yoksullarla dayanışmaya bir son verilmesini istemiyor, ama Küba halkı, içindeki tüketim malları kıtlıkları veri alındığında, kaynakların şu andaki harcanma düzeyini desteklememektedir.

Küba'nın denizaşırı vaatleri ve yersiz öncelikleri ile ilgili çeşitli protestolar yükseldi. Her şeyden önce çok fazla yardım başlanmıştı ve bunların Küba için pratikte bir faydası yoktur: sağlık programlarına, alıcı ülkelerdeki rejimler tarafından faydalı diplomatik ya da politik yanıtlarla karşılık verilmemektedir. Gerçekten, Küba'nın sağlık harcamaları ulusal hükümetler üzerindeki sosyal hizmetler sunulmasına yönelik halk baskısını alarak, ABD yanlısı pek çok gerici rejimin yabancı yatırımcılara teşvik için fon tahsis etmeye ya da askeri silahlar almaya devam etmesine (ki Honduras,

Pakistan ve Afganistan'daki durum budur) olanak sağlamaktadır. Şüphesiz, Küba bu ülkelerdeki yoksulların iyi niyetleri kazanmaktadır, ancak pek çok Kübalının öfkesini de kıskırtmaktadır. Küba, ulusal programları acilen öne çekme ihtiyacı dikkate alındığında, herhangi bir parasal, devletsel ya da ticari çıkarı bulunmayan maliyetli denizaşırı programları sürdürebilecek durumda değildir. Aynı sorgulama, yabancı öğrencilere, hastalara ve çok sayıda konferans delegesine yönelik sübvansiyonlarla ilgili olarak da açığa çıkmaktadır.

Küba'nın acil iç ihtiyaçları ile denizaşırı insani misyonları arasında etkili bir denge kurmak için, bazı zor kararlar ve daha da sert ekonomik kararlar alınmalıdır. Dengeli karşılıklı ilişkilerin olumlu bir örneği, Küba'nın Venezuella'yla sosyo-ekonomik değişimleridir; Küba'nın yüksek eğitilmiş işgücünden büyük çaplı tıbbi, eğitimsel ve sosyal hizmetler karşılığında Caracas'tan indirimli petrol, yatırımlar ve ticaret.

Küba yüksek beklentilere ve becerilere sahip gelişmekte olan bir ülkedir, ancak yoksulluğun Havana merkezinin harap konutları ve altyapısında hala aşikar olduğu bir ülkedir. Eğer Küba başlangıç aşamasındaki neoliberalizmden yükselmekte olan iç ve dış meydan okumaları alt ederse, kamu sektörü halkın ihtiyaçlarına karşı daha duyarlı olmalıdır. Daha fazla şeffaflık ve uyum (ihtiyacı karşılama anlamında; ç.n) sağlamak için, tüketici ve üretici kesimlerin daha fazla temsil ve denetimine ihtiyacı vardır.

Kültür: Devrim ve Neo-liberal Eleştiriciler

Neoliberalizm tehdidi farklı kaynaklardan gelmektedir. En görünür 'ağır tehdit' ABD imparatorluğundan; ABD hükümetinden ve onun sözde Sivil Toplum Örgütleri'nin (STK'lar) kitle propagandasından ve akrabalar ve sporcu devşirmecileri gibi enformel kaynakların yanı sıra eğlence medyasından gelmektedir. Ben Küba Devrimi'ne karşı bu 'aşırı' düşmanlığın iyi bilindiği, yenilmesi güç ancak çok az etkili olduğu kanaatindeyim... çünkü net olarak teşhis edilmiş ve yaygın olarak ve derinden anlaşılmıştır.

Küba'ya karşı en yakıcı kültürel tehdit; sinema, edebiyat, tiyatro ve müzik alanlarındaki devrimci kültürel üretimlerdeki düşüşün gösterdiği gibi, içerdendir. Küba 1960'larda-70'lerde, Vietnam halkının kahraman direnişleri, Birleşik Devletler'deki siyah isyanları ve kararsız aydınlarla militan devrimciler arasındaki karşıtlık üzerine muhteşem belgeseller üretti. Son yirmi yıldır, ABD yönetimindeki emperyal savaflara karşı Irak, Afgan ya da Somali direnişinin dünya-tarihsel mücadeleleri; ölüm mangası 'demokrasisi'ne karşı Kolombiya'daki gerilla mücadelesi; ve New Orleans'ın siyah kitlelerinin evlerinin, okullarının ve hastanelerinin kapitalist imhasına karşı mücadeleleri ile ilgili tek bir belgesel dahi yoktur.

Sinema endüstrisinde önde gelen bir Kübalı resmi görevli, bana finansman gereksinimleri olduğunu ve genellikle devrimci mücadelelerle ilgilenmeyen İspanyol ve diğer Avrupalı yapımcılarla ortak girişimlerde çalışmak zorunda olduklarını anlattı. Mali durum tartışması ikna edici değil. (24) Sömürgecilik karşıtı savaflara dair belgeseller yetersiz bir bütçe üzerinden yapılmıştı: iki uçak bileti, bir video kamera, kayıt cihazı, uyku tulumu ve politik istek; tamamı 5000 dolardan daha ucuz (bir Avrupa gazetesindeki tek bir turizm reklamının fiyatından daha az). Finansman gereksinimi, Avrupalı liberal, post-modern ortak-yapımcıların zevklerini yerine getirmek söz konusu olduğunda yok.

Pek çok sözde 'eleştirel' film ve yazı, devrimcileri ve militanları karikatürleştiriyor ya da tamamen dışlıyor. Küba'nın kültürel ürünlerini izleyen, dinleyen ve okuyan biri Küba'da hiçbir dürüst devrimci kalmadığı izlenimini alıyor.

Küba televizyonu geçenlerde, 1970'lerden edebiyat görevlileriyle (o dönemde katı ve dogmatik kültürel pozisyonlar savunmuş olan görevliler) röportaj yaptı. 'Yeni eleştiriciler' bağrıştı; ama yalnızca eski görevlilerin kültür politikalarını haklı olarak eleştirerek değil; aynı zamanda TV kanallarına, hükümetin kültür politikasına saldırarak ve işten çıkarma, soruşturma ve sansür talep ederek. (25) Bir başka deyişle, 'yeni eleştiriciler', tam da

selefleri gibi aynı otoriter metotları istiyorlardı. Dahası, genel kampanyalarının şiddeti, devrimci değerleri, durumları ya da günümüz Küba'sının herhangi bir olumlu toplumsal gerçekliğini ya da durumunu savunmak, sunmak ya da ele almak isteyen yazınsal ya da sanatsal girişimlere karşı bir cadı avının renklendirilmesini üstüne aldı.

'Yeni sinema' repertuarının bir kısmında, devrimcilerin mekanik-küt karikatürlerinin bir kotrupunu olarak Kübalı mülteciler Küba için 'duyguları' olan ama uzakta rahat içinde ikamet eden hassas bireyler olarak betimlenmektedir. Yeni sinema, mültecilerin ABD'de genel sağlık bakımından ve yüksek okulda ücretsiz eğitimden mahrum olduğundan bahsetmiyor. Filmlerinde, mülteci başrol oyuncusu, Ortadoğu'da milyonları öldüren katil Bush rejiminin herhangi bir şekilde idrakinde değil. İnsanlığa karşı suçların hiçbiri yeni eleştiricilerin hassas 'kişisel senaryolar'ına girmiyor.

Toplumsal gerçekçilikle yol ayrımında olan, Küba'daki yeni edebiyat, genellikle uzun bacakları ve çıkık kalçasıyla ateşli melezi öne çıkaran, ırksal ve seksüel stereotipler içermektedir. Avrupalı turistlerle ya da işadamlarıyla romantik maceralar, göz yaşartıcı ayrılışlar ve uzakta daha iyi bir gelecek vaatlerine götürmektedir.

SSCB ve Doğu Avrupa'yla on yıllar süren yakın kültürel ve eğitimsel ilişkilere karşın, Sovyet-sonrası toplumu etkileyen felaketsel krize ve Doğu Avrupa'da neoliberalizmin yükselişine dair bir film betimlemesi ya da roman türü kayıt yoktur. Kübalı sanatçılar eski-komünist toplumların ekonomilerinin yabancılarca ele geçirilmesinden dolayı açığa çıkan büyük sosyoekonomik krizleri hiçbir yerde kayda geçmemiştir. Emeklilik fonlarının yağmalanışı; uyuşturucu ve yoksul kadınların ve kızların seks kölesi olarak çalıştırılması işlerini yürüten suç örgütlerinin dikey yükselişi ve uyuşturucu, alkol, intihar ve verem ve frengi gibi bir zamanlar ortadan kaldırılmış olan bulaşıcı hastalıklara bağlı olarak toplumda yaşanan emsalsiz çöküş üzerine hiçbir belgesel ya da tiyatral üretim yoktur. Kübalı mül-

teci nostalgisini betimlerken, neoliberalizmin diğer yüzüne dair hiçbir şey yoktur; yalnızca, kendisi düşen yaşam standartlarına sahip bir sınıf olan Batılı orta sınıftaki görece refahın bir tasavvuru vardır.

Kendi liberal görüşleriyle 'yeni eleştiriciler'in 'piyasa sosyalizmi'nin ya da 'sosyalizm sonrası'nın yıkıcı sonuçlarını göstermeyi reddetmeleri, 'yeni ve açık bir Küba'ya geçiş şeklindeki kendi uyarlamalarını zayıflatma korkusundan dolayı olabilir mi? Kapitalizme geçişin korkunç sonuçlarına ilişmezken, bunun yerine daha kolay bir iş olan Küba'nın geçmiş ve bugününün yakıcı sorun ve çelişkilerini idealleştirilmiş Batı'yla kıyaslamaya odaklanıyorlar. Az sayıda sanatçı ve aydın, liberal-demokratik duruşlarının tuzakları ve çelişkilerine dair kaygı ifade ediyor.

Afrika kökenli Kübalıların tanıtımda, liderlik pozisyonlarında ve resmi görünürlükteki eksik temsiline üstesinden gelebilmek; ve boks ve diğer yaralayıcı sporlardaki aşırı temsili azaltmaya yönelik olarak mesleki formasyonlarını artırıp genişletmek için Küba'da bir kültür devrimine ihtiyaç var.

Devrimci kültürel pratiklerin canlandırılması ve ırksal pozitif ayrımcılık programları 21. yüzyıl sosyalizmi sürecini güçlendirir ve derinleştirir, ve ekonomik karar alma üzerine eleştirel yeniden düşünmenin yolunu açar. Geçmiş ekonomik pratikler üzerine eleştirel fikirlerin ve tartışmanın daha fazla rasyonellik ve tutarlılığa ve maliyet-fayda analizine daha fazla dikkat edilmesine yol açması muhtemeldir. Fedakarlık isteyen ahlaki çağrılara dayanılması artık 1990'larda olduğu kadar etkili değil. 'Ertelenmiş sonuçlar'ı olan yeni büyük ölçekli kamusal projelerin tanıtımı ya da halka gelecekteki kurtuluşa dair verilen sözler, Raul Castro'nun 26 Temmuz 2007'deki konuşmasında açıkça belirttiği gibi yaygın heyecan yaratmamaktadır.

Yatırımlar ve Dış İlişkiler

Küba yatırım planlaması, bazı ilerici özellikler içermekle birlikte diğer önceliklerden yalıtık olarak uygulanan ve maliyet-fayda analizi ölçütleriyle ters düşen bir Büyük İleri Fikir'e yönelik coşku patlamalarının egemenli-

ği altında oldu. İki alan göze çarpıyor: Bilgisayarlaşma ve biyo-teknoloji. Her ikisi de multi milyon dolarlık yatırımlar alıyor ve yenilikçi bazı sonuçlar ürettiler. Ama bu diğer sektörlerle göre yüksek maliyette gerçekleşti.

Küba'nın, bilgisayar biliminde uzmanlaşan özenli bir üniversite kurulmasındaki birkaç yüz milyon dolarlık yatırımı bir örnektir. Üniversite projesi, mevcut üniversite merkezleriyle birleşebilir ve bütünleşebilir ve, daha da önemlisi, fabrikaların, benzin istasyonlarının, hastane ve hasta kayıtlarının vs. performansını artıran bilgiyi işlemeye yetenekli veri tabanları ve programlar kurmak için anahtar kurumlarla bütünleşebilirdi. Özel, masraflı bir ileri bilgisayar bilimi üniversitesi ile anahtar sosyal ve ekonomik kurumlardaki geri kalmış bilgi işlem arasındaki tezat; bir 'Büyük Fikri', bilgisayarlaşmayı verimsizlik, hırsızlık ve gecikme sorunlarını çözmeye nasıl uyarlanacağı ve nasıl uygulanabileceği üzerine düşünülmeksizin benimseme eğiliminin göstergesidir.

Biyo-teknoloji Kübalılarca gelecekteki gelişme sektörleri olarak övgüyle anılan alandır. 1 milyar dolardan fazla bir parayla birinci sınıf tesisler kurulmuş, birinci sınıf bilim adamları eğitilmiş ve devşirilmiş ve bazı önemli aşilar üretilmiş ve tıbbi bakımda ilerlemeler kaydedilmiştir. Ama şunun farkına varılmalıdır ki, dünyanın geri kalanında olduğu gibi Küba'da da biyo-teknoloji yatırımlarının geri dönüşleri, hem tıbbi başarı hem de parasal getiri anlamında optimum koşullarda gerçekleşmiştir. Biyo-teknoloji icatları, Küba'da, Avrupa'da ve ABD'de kamu sağlığında mütevazı ilerlemeler yaratmıştır. Başarılı her buluşa karşılık, birkaç düzine maliyetli program başarısız olmuştur. Küba'nın, besin maddeleri, kamusal ulaşım, aile barınması ve diğer acil ihtiyaçlar gibi masrafı az ve kolayca erişilebilen temel ihtiyaçları karşılama gereksinimi dikkate alındığında, öncelikler sorunu ortaya konmalı ve Küba toplumunda yaygın ve açık bir biçimde tartışılmalıdır. Yüksek seviyelerdeki kronik tüketim malları kıtlıkları, altyapının kötüleşmesi ve düşük ücretler dikkate alındığında, Küba yüksek derecede riskli sektörlere milyarlar yatırmaya devam edebilir mi?

Uluslararası bilimsel itibar ve insani yardım, yirmi yıldan fazladır süren iç kıtlık koşulları altında devrimci heyecanın düşüşüne ve inanç yitimine değer mi?

Küba'nın dış politikası pek çok büyük diplomatik başarı kazanmıştır: ABD'nin ekonomik ambargosuna karşı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda %98 destek ve Amerika Devletler Örgütü'nde (OAS) neredeyse oybirliği elde etmiştir. Küba'nın neredeyse bütün dünyayla ticari ilişkileri ve hatta, Başkan Clinton ve Bush'un yürürlüğe koyduğu Helms Burton ticaret ve seyahat ambargosuna rağmen ABD'yle tek taraflı ticareti vardır. Küba ve Venezüella, Beyaz Saray'ın şiddetli baskısına rağmen, başarıyla stratejik ticaret, yatırım ve askeri [savunma] ittifakları geliştirdiler. Küba'nın dış politikası, Washington'un baskılarına rağmen, Washington'un en düşük bağımlı rejimleriyle diplomatik ve ekonomik ilişkiler başlattı ve genişletti. Küba'nın 'halktan halka diplomasisi' tüm dünyanın yoksullarının iyi niyetini ortaya çıkardı. Küba'nın serbest pazarlara ve Asya ve Ortadoğu'daki askeri müdahalelere (özellikle de Irak, Afganistan ve Lübnan'a yönelik sömürgeci müdahalelere) karşı uzlaşmaz muhalefeti, dünya halklarının desteğini ve çoğu Üçüncü Dünya hükümetinin sempatisini kazandı.

Küba'nın emperyal diplomatik ve ekonomik ablukayı dağıtmadaki büyük başarısı, bir dizi yeni çelişki açığa çıkardı: Küba'nın ticari ve diplomatik çıkarlarını azamileştirmedeki meşru devlet çıkarı, hükümetin zaman zaman Brezilya'daki Lula Da Silva gibi bazı gerici neo-liberal rejimleri desteklemesine ve onaylamasına ve Kolombiya'daki Ölüm Mangası Başkanı Uribe'ye dostane jestler yapmasına yol açtı. (26) Temel sorun Küba devleti ile Küba Komünist Partisi arasında bir ayrımın olmamasıdır. Küba devleti açısından diplomatik anlamda uygun olan şey, o ülkelerdeki neo-liberal rejimlere karşı savaşı kitlese halk hareketleri açısından politik anlamda geridir. Eğer devlet ve parti ayrı örgütlenmeler olsaydı, Küba bu sorunu çözebilirdi. Parti halk mücadeleleriyle dayanışma içinde devrimci bir perspektiften konuşabilir ve devlet de mevcut rejimlerle çalışabilir.

SONUÇ: ÇELİŞKİLER VE ALTERNATİFLER

Küba'nın, Doğu Avrupa'daki ve eski SSCB'deki başlıca ticaret ortaklarının çöküşünün üstesinden gelmede ve ekonomisini yeniden inşa etmede gösterdiği başarı yakın tarihin en etkileyici olaylarından birisidir. Aynı şekilde, Küba'nın ulusal güvenlik sisteminin, dünyanın en büyük süper-gücünün devrimi yok etmeye yönelik her saldırısını boşa çıkarma yeteneğinin yakın dünya tarihinde eşi benzeri yoktur.

Küba'nın, bir yandan önemli sosyal programları sürdürürken bir nebze ekonomik canlanma sağlamada gösterdiği başarı, Küba'yı, ekonomik yeniden yapılanmaya sosyal hizmetlerdeki büyük çaplı gerilemelerin eşlik ettiği dünyanın geri kalanından ayırmaktadır. Ne var ki, devrimci hükümet tarafından projelendirilen değişimler, henüz sistem açısından tehdit oluşturmasa da ihmal edildiğinde oluşturabilecek olan önemli çelişkilere yol açmıştır. Kitle desteği temelini azar azar aşındırmakta olan ve hala çözülebilir durumdayken biraz ivedilikle çözüm bulunması gereken süreçler, pratikler, politikalar ve yapılar vardır. Olumlu reformlar arasında aşağıdakiler sayılabilir:

1. Dengeli ekonomik planlama, işçitüketicilerin yönetim üzerinde denetimi ve ortak karar alma sürecine katılımı

2. Tüm bakanlıkların hesaplarının, gelirlerinin ve harcamalarının kamusal kontrol için açıklanması

3. Tüm üst düzey memurların harcama hesaplarının, ulaşım, barınma, özel hediye ve mal varlıklarının, deniz aşırı alımların açıklanması.

4. Sağlık, barınma, gıda ve ulaşım alanındaki ulusal programlar aleyhindeki yatırım öncelikleri ve deniz aşırı yardımlara dair kamusal tartışmalar ve halk oylaması.

Küba'nın karar verme mercileri bu mono-kültür mantığıyla yolları ayırmalıdır; şeker ihracatını terk edip bir turizm ekonomisine ve birincil mallara (nikel, narenciye, tütün vs.) dayanmak yetersizdir. ABD tarımsal-ihraç şirketleriyle sınırlı bağlar kurmak politik açıdan şık olabilir ancak, özellikle (borca değil) nakit ödeme isteyen bir Birleşik Devletler Maliye Bakanlığı ile tek taraflı ticaret içinde, gıda bağımlısı olmanın ve gıda güvenliğinden feragat etmenin bir anlamı (faydası) yoktur. (27) ALBA, ABD hakimiyetindeki ALCA'ya karşı büyük bir alternatif iken, Küba kendi tercihini ABD'den gıda ithal etmektense, ilaç ihracatı ve sağlık ve eğitim hizmetleri karşılığında Boliviya, Ekvador ya da Nikaragua'dan gıda ithalatını (şu anda neredeyse sıfır) geliştirmekten yana kullanılmalıdır.

Küba, alelacele nadasa yatırılan şeker kamışı tarlalarını, özellikle de makineli tarıma uygun olanları (düz araziler) tarıma yeniden açmayı düşünmelidir. Küba, biyo-yakıtlara yönelime bağlı olarak şekerin sürdürülebilir yüksek fiyatları sayesinde döviz kazanabilir, etanol üretebilir ve Venezüella'nın indirimli tarifesinde dahi hala varıl başına 30 doların üstünde seyreden ithal petrole olan bağımlılığını azaltabilir.

Küba'nın yeni uzmanlaşan bilgisayar bilim kompleksi ekonomiyle ve sosyal hizmet sektörüyle bütünleşmelidir: hastaneleri, klinikleri ve işyerlerini birbirine bağlayan bilgi ağları oluşturmak için hastanelerde ve fabrikalarda iş etüdü programları, uygulamalı programlar [bulunması] zorunludur. Dakikliğin kontrol edilmesi, kamu depolarından çalınan malların yasadışı bir biçimde kara borsacılar dağıtımına yol açan güzergah dışı dolaşımın engellenmesi için taşımacılık sistemlerinin bilgisayarlaşması gerekmektedir. Petrol ve diğer dağıtım noktalarının günlük ve hatta saatlik tahsilat verisini içeren bilgisayarlaşma, gelirleri artıracak ve yolsuzluğu azaltacaktır. Bilgisayarlaşma ve tüketici-işçi-sorumlu denetim konseyleri bir ölçüde 21. yüzyıl sosyalizmini tanımlayacaktır. Özellikle halk ekonomisine ve ihracata yönelik ürünlerle doğrudan ilgili alanlarda endüstriyel çeşitlendirme; mesleki formasyon, bilgisayar tasarımı ve tüketici etütleri üzerinde daha

fazla durulmasını gerektirmektedir. Bilgisayarlaşmanın, halkın acil ihtiyaçlarını karşılamaya daha açık bir biçimde endekslenmesi gerekmektedir.

Küba'nın, nikel üretiminin endüstrileştirilmesine yatırım yapması, ayrıca vasıflı imalat işleri yaratması ve Çin'e ve başka ülkelere yaptığı ihracata katma-değer katması gerekmektedir. Hepsinden önemlisi, Küba gıda güvenliğini yeniden kazanmalıdır. (28) Ekonomik gelişme önceliklerini yeniden yapılandırır ve iç pazarını geliştirip büyütme ve yatırımlarını aşırı gelişmiş üçüncül sektörlerden birincil ve ikincil sektörlerle kaydırmaya daha fazla önem verirse, Küba'nın kümes hayvanları, et, pirinç, fasulye ve diğer zorunlu gıda maddelerinde kendi kendine yeter hale gelmemesi için hiçbir geçerli neden yoktur.

Küba, kendi yerel hastaneleri gerilerken, yeni klinikler temin eden denizaşırı tıbbi yardım programlarına aşırı önem vermiştir. Mahalle kliniklerinin bekleme odaları ve giriş hollerinin temizlenmeye ve muntazaman boyanmaya ihtiyacı vardır. Bazı kliniklerde kadro yetersizliği vardır. Bakım personeli yeterince kullanılmamaktadır. Hastaneler basit eğitim gereçlerinden yoksundur ve tanı merkezlerinde kimyasal araç eksikliği çelişmektedir vs. Dış gözlemciler doğru bir biçimde Küba'nın sefil ABD kamu sağlık sistemi karşısındaki büyük üstünlüğünü mukayese ederken, Kübalılar son zamanlarda, tıbbi personelin denizaşırı taahhütlerine bağlı olarak tedavideki bekleme ve gecikmelerden şikayet etmektedir. Küba, devrimin içsel ulusal dinamiklerini yeniden yaratırken Marti gibi düşünmeli; Küba halkının tüketim taleplerini karşılamayı ilk sıraya ve öncelikli pozisyona koymalıdır. Bu, ihracat sektörü ve yerel sektör, ileri eğitimin gelişimi ve ekonominin pratik ihtiyaçları arasındaki dengesizliklerin giderilmesi yoluyla başarılabilir. Şu anda hizmet sektörüne yönelik olan eğitim sistemi, imalatı çeşitlendirmeye ve gıda üretimini canlandırmaya yönelik mezunlar çıkarmalıdır.

Küba, iç çelişkilerini çözme yeteneğini geçmişte ispatlamıştı. Şimdiki çelişkiler çözümlenemez değildir ancak mevcut öncelikler, stratejiler ve yapılar üzerine ciddi ve derin bir

yeniden düşünmeyi gerektirmektedirler. Devrimin kazanımlarını geliştirmek ve sürdürmek için, bütün anti-emperyalist Kübalılar arasında baştan aşağı açık bir tartışma gereklidir.

Apolitik ve liberal sanatçıların, yazarların ve film yapımcılarının yeni dogmaları ve düşünsel duruşları, devrimi derinleştirmenin önünde, kolay kolay değişmez bürokratlar kadar büyük bir engeldir. Küba devrimi ve onun liderleri, Afrika ve Avrupa kökenli Kübalıların büyük çoğunluğunun muazzam bir iyi niyet, dayanışma ve sadakat birikimine güvenebilir. Ancak zamanın ve sabrın sınırları var; Kübalıların iyi bir yaşam arzusu, gündelik ihtiyaçlara çözüm talep ediyor.

Konut, gelir ve gıda ihtiyaçlarının karşılanmasındaki gecikmeler ve sürekli ertelemeleler, yalnızca, daha fazla 'piyasa özgürlükleri' talep eden içerdeki liberal karşıdevrimcilerin işine gelmektedir. (29) Ahlaki çağrılar ve disiplin cezaları gereklidir, ancak eğer daha fazla halk gözetimi, maddi çıkarlar, maddi teşvikler, satın alınabilir kaliteli ve çeşitli gıda ve her kuşaktan aile için kullanışlı konutlarla tamamlanmazlarsa, yeterli değildir. Devrimin geleceği şimdi, bizim yaşam süremizde değil, bu yıldadır. Strateji, sosyal yapılar ve politik eylem yöntemleri üzerine mevcut geniş çaplı tartışma yürütülürken tehlikede olan, Küba devriminin geleceğinden daha azı değildir.

1959 Devrimi'nin tarihi lideri Komutan Ramiro Valdes'in, 28 Mayıs 2007'de belirttiği gibi, "eğer biz, devrim ve Küba sosyalizmi gerçekten Fidel ve Raul'un umduğu gibi geri çevri- lemez isek, ulusal ekonomiyi bilim ve teknoloji alanında ve toplumsal sorunların çözüme kavuşturulmasında ve halkımızın yaşam kalite- sinde güçlendirmek, kendi kendimizi daha etkin bir biçimde yönlendirmemiz gereken görevlerdir." (17)

Kaynakça

1. Morris Morley, Imperial State and Revolution

2. Ernst ve Young, A Business Guide to Cuba (February 2006), Bridgetown, Barbados. Bölüm 1.
3. Age bölüm 3, sayfa 36
4. Morley age
5. Ernst ve Young age
6. Bilgisayar Bilimi Üniversitesi Rektörü ile röportajlar, 11 Şubat 2006
7. Ernst ve Young age bölüm1 ve 2.
8. James PETRAS, "Aydınların Sorumluluğu: Küba, ABD ve İnsan Hakları"
9. Küba Dışişleri Bakanı Felipe PEREZ ROQUE ile söyleşi, 4 Şubat 2004.
10. Paul KLEBNİKOV, Godfather of the Kremlin: The Decline of Russia in the Age of Gangster Capitalism (Harcourt NY, 2000); James Petras "Global Ruling Class: Billionaires and How They Made it", Journal of Contemporary Asia, Ocak 2008; David Hoffman, The Oligarchs (Public Affairs NY, 2003).
11. Ernst ve Young age
12. Klebnikov age, Hoffman age.
13. Fidel CASTRO, Havana Üniversitesi'nde Konuşma, 17 Kasım 2005.
14. Raul CASTRO'NUN Camagüey'deki konuşması, 26 Temmuz 2007. "Devrimin 49. yılı". Raul, "yapısal sorunlar"a dikkat çekerek, özellikle yerel tüketim- e yönelik gıda maddeleri olmak üzere, daha fazla ulusal tarımsal üretime yönelik ihtiyacı vurguladı.
15. Gideon ALON, "Just a Farmer in Cuba" Haaretz 3/7/07. İsrail basınında yayınlanan rapor, İsrail gizli polisi Mossad'ın Avrupa operasyonlarının eski başkanı Rafi Eitan'a

atıfta bulunuyor. “Eitan, Küba’da büyük meyve bahçeleri olan bir şirketin ortağıdır... Şirket Küba’da tarımla uğraşmaktadır... dünyanın en büyük fabrikasında narenciye suyu konsantresi üretmektedir.” İsraili kapitalistler, 2 milyon metrekare üzerine kurulu 18 adet altı katlı ofis binalarından oluşan bir Havana iş merkezine on milyonlarca dolar yatırıyorlar. Proje, Küba kamu işletmesi Cubalse ve Rafi Eitan’ın başkanlık ettiği bir İsrail şirketi arasındaki bir ortak girişimdir.

*<http://www.sendika.org/2014/12/kuba-devam-eden-devrim-ve-guncel-celiskiler-james-petras-ve-robin-eastman-abaya/>